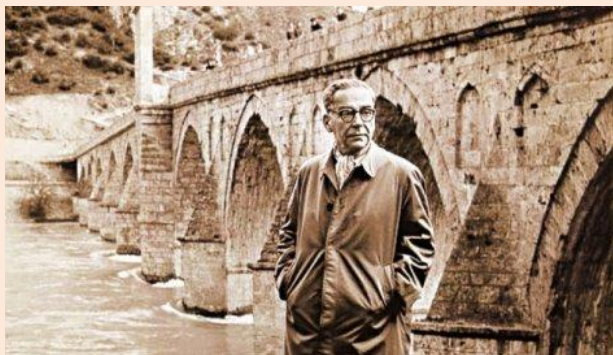

“Живот је несхватљиво чудо, јер се непрекидно троши и осипа, а ипак траје и стоји чврсто, као на Дрини ћуприја.” – речи су нобеловца Иве Андрића које у Вишеграду зна свако дете.

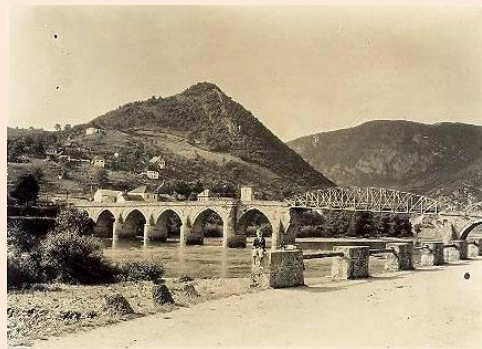
Стари мост у Вишеграду представља једно од најмонументалнијих дјела. Грађен је од 1571. до 1577. године и задужбина је великог везира Мехмеда-паше Соколовића, српског дечака Баја Ненадића одведеног у Отоманску империју током данка у крви. Мост Мехмед-паше Соколовића је национални споменик Босне и Херцеговине.

Овај мост изграђен је на мјесту гдје је пут повезивао Босну са Цариградом изнад ријеке Дрине (тзв. „Цариградска цада“). Изградња моста повјерена је највећем турском градитељу, Коџа Мимар Синану, дворском архитекти и врховном градитељу Царства, једном од највећих архитеката свијета. Задужбина је Мехмед-паше Соколовића, великог везира тројице султана (1565—1579.) — Сулејмана Величанственог, Селима II и Мурата III.

Зна се да је поправљан око 1664. године, затим 1875., 1911. и 1939, те 1940. године. При повлачењу Аустријанаца из Вишеграда 1914. године, разорено је једно окно, а сљедеће године српска војска приликом напуштања Вишеграда је разорила још једно. Такво стање моста се задржало до 1939. године када је доведен у исправно стање. Од 1915. до 1939. године на порушеном дијелу моста стојала је жељезна конструкција преко које се одвијао саобраћај. Приликом повлачења Нијемаца у октобру 1943. године и тај је дио разорен, постоји фотографија из 1943. на којој се види разорен мост.

1915.

Између два рата

1943.

Средина моста, названа капија-софа, била је проширена и убрзо је постала популарно састајалиште за људе из Вишеграда и околице, једно релаксирано стање које је још увијек типично за данашњу Турску и већину Балкана. Капија је најважнија тачка на мосту, исто као што је мост најважнији део вароши, или како је један турски путник, кога су Вишеграђани лепо угостили, написао у свом путопису - *њихова капија је срце моста који је срце ове касабе која сваком мора да остане у срцу* - .

Роман Иве Андрића *На Дрини ћуприја*, за који је писац добио и Нобелову награду и који је преведен на многе свјетске језике, је базиран по историји овог моста. Роман је кроз историју моста приказао и историју цјелокупног поднебља и многе значајне догађаје у вези са мостом.

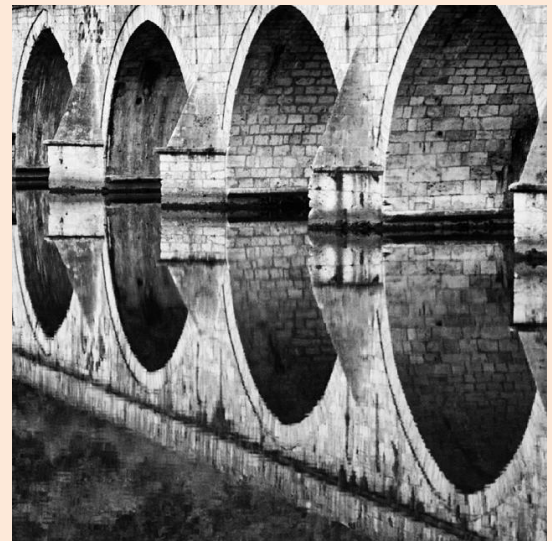
КОНСТРУКЦИЈА

Дио моста преко ријеке чини једанаест лучних отвора, од којих је крајњи отвор уз десну обалу ослоњен на два подзида са најмањим распоном од 5,20 m. Осталих десет лучних отвора распона су од 10,70-14,80 m. Мост лежи на девевеликих камених стубова ширине 3,50-4,00 m и дужине око 11,50 m. На лијевој обали крајњи отвор се ослања на угао моста којим прелази у рампу. Ширина коловоза на мосту износи 6,00 m. Оградни зидови су дебљине 60 cm, и њихова дужина износи 179,44 m. Приступна рампа је широка око 6,60 m са оградама и дужине је око 120,00 m. У рампи су четири лучна

отвора, један већи на углу (ширине 4,50 m) и три мања изнад потока који се улијева у Дрину. Лукови су класични преломљени лукови са релативно малим ексцентрицитетом центара (цца 1,0 m, а свода дебљине 85 cm) чиме се приближују полукругу. На средини овог моста стајала је дрвена кула за коју се не зна вријеме настанка, а која је порушена 1886. године. Кула је представљала стражарницу испод које је био пролаз, а који се затварао јаким храстовим вратима са обје стране. На кули се налазило неколико малих топова званих шибе. На мосту су се налазила два тариха у стиховима са уклесаним годинама – на првом 971./1571., а на другом 985./1577.

МАТЕРИЈАЛ

Камен за зидање моста сјечен је у мјесту Бања, око 5 km низ десну обалу ријеке Дрине. Стубови, свод и чеони зидови изведени су од седре са локалитета мајдан Вишеградске бање. Поједини камени блокови везани су жељезним кланфама заливеним оловом. Над чеоним зидовима, у равни нивелете коловоза, је профилисани вијенац (од седре висине 30 cm) на којем лежи масивна камена ограда. Шести стуб је са пластичном обрадом. На узводној страни, са трокутасте основе прелази степенасто у правоугаоно проширење, које носи слијепи портал са тарихом-натписом. На низводној страни су полигоналне основе степенасто прелази у правоугаоно проширење на којем је софа за сједење. Служи намјењеној сврси до данас.

Аутор: Велика Беба

САДАШЊЕ СТАЊЕ МОСТА

Мост је издржао неколико великих поплава, од којих је највећа она из 1896. године, када је ниво ријеке Дрине био 1,60 m изнад моста. До почетка реконструкције 2013. године био је најугроженији национални споменик Босне и Херцеговине (уписан и на листу 100 најугроженијих споменика свјетске баштине од стране *World Monuments Fund* (Фонд свјетских споменика) организације). Рад хидроелектране је изазвао раст нивоа воде ријеке Дрине која је повећала оптерећење на носиве стубове моста док ерозија дијела моста испод воде пријети рушењу цијелог моста. Због недостатка финансијских средстава није било редовних оправки моста у задњих неколико деценија. Трећину оштећења направила је Дрина. Градња хидроцентрале и постављање разних инсталација кривци су за 41 одсто оштећења - остало је забележено у истраживањима београдског професора др Милана Гојковића. Од када је 28. јуна 2008. године мост уврштен на листу светске културне баштине Унеска, трају интензивне активности на ревитализацији и обнови непроцењивог вредног блага. Турска влада је преко своје развојне агенције "Тика" са 10 милиона конвертибилних марака финансира

радове, а пуних пет година обављана су истраживања, цртани пројекти, подношене апликације за разне дозволе, да би се приступило радовима на санацији, почев од дна Дрине и темеља ћуприје.

Уместо накнадно уграђеног, мосту ће бити враћен камен којим је грађен пре скоро пет векова, постојећа ограда од туцаника није аутентична, као ни калдрма. Све ће поново бити верно оригиналу. у Вишеградској бањи је активирано налазиште седре, из овог каменолома материјал је вађен пре више од четири века, приликом градње ћуприје. Пронађен је и камени мајдан, за нове темеље два начета стуба. Реч је о квалитетном камену из Клашника, места на коме је пронађена некропола са 500 стећака из римског доба. Овај камен послужиће за прављење малтера, у време градње неуништивног моста цемента, наравно, није било. Поред пута у насељу Незуци, каменоресци ће пре уградње у ћуприју, камен обрађивати, на старински начин. Саниран ће бити и тарих - посвета градитељу, као и камена софа, а ћуприја ће добити и расвету.

Обнова

Андрићев роман открио је свету нестварну лепоту грађевине у Вишеграду, када је велики писац примио Нобелову награду за књижевност, ћуприја је овенчана глобалном, непролазном славом.

Претеча ћуприје на Дрини

На Вишевском потоку, у близини села Долови, који се налази поред магистралног пута Вишеград-Бродар-Рудо, још одолијева зубу времена камени мост изграђен прије више од 400 година. Предање каже, аи неки историчари потврђују да је мост у Доловима претеча ћуприје на Дрини у Вишеграду. Изградили су је, кажу, по налогу великог везира турске империје Мехмед-паше Соколовића, неимари који су градили и његов мост на Дрини у Вишеграду.

Даље, легенда говори да је на Вишевски (Доловачки) поток из мајдана у Вишеградској бањи доведена седра, и од ње исклесани блокови и сазидан мост. Затим је мост оптерећен теретом да би се испитала чврстоћа моста и постојаност овог грађевинског материјала. Кад је сига или седра из Вишеградске бање задовољила све тадашње грађевинске стандарде онда је од ње зграђен мост Мехмед-паше Соколовића на Дрини у Вишеграду.

Садашњи мјештани села Долова кажу да је ћуприја на њиховом потоку изграђена на дијелу караванског пута Вишеград-Дринско-Рудо.

По предању, Мехмед-паша Соколовић је желио да повеже свој завичај са, у то вријеме, важним трговачким путевима. Мост на Вишевском (Доловачком) потоку је минијатурна копија моста на Жепи. Дуг је 11,5 метара, широк 2,5 метара, а распон лука му је 4,2 метра.

На највишој тачки је висок око 7 метара. Поменути мост одавно није за употребу и пријети му самообрушавање. Свод је на неколико мјеста напукао, стаза се сузила, вода поткопава његове темеље. Некада понос села сад је заборављен и од самих мјештана и стручњака.

Иако је Комисија за очување националних споменика Босне и Херцеговине донијела одлуку којом се поменуто здање проглашава националним спомеником, марта 2012. године, што само по себи ствара обавезу конзерваторско-рестаураторских радњи, мост пропада и доводи се у питање његов опстанак.

Мост у Доловима

Мехмед паша Соколовић

аутор: Гордана ВГ

Србин из Херцеговине, рођен као Бајо Ненадић у селу Соколовићи близу градића Рудо од оца Димитрија и мајке Добрине, школовао се као дечак у манастиру Милешева. Данком у крви одведен у јањичаре када му је било око 15 година, после чега је школован у Једренском сарају где остаје 13 година. Учествовао је у Мохачкој бици 1526. и опсади Беча 1529. Између 1533. и 1535. учествује у рату против Персије и опсади Багдада. Године 1545. постаје заповедних Османске флоте а 1551. бива унапређен у румелијског беглербег. Исте године креће у поход на Хабзбуршку монархију а већ следеће осваја Темишвар. Под његовим утицајем 1557. издат је берат којим се дозвољава обнова Пећке патријаршије, и на патријаршијски престо постављен Макарије Соколовић, његов ближи сродник. Султан Сулејман I Величанствени га проглашава за Великог везира Порте 28. јуна 1565. Године 1566. са султаном креће у нови поход у Угарску. Опседају утврђени град Сигет међутим у ноћи између 5. и 6. септембра 1566, само дан пре освајања града, султан Сулејман I изненада умире. Плашећи се да ће његова смрт негативно утицати на морал војске Соколовић је прикрива све до 24. септембра када је у Београду проглашен наследник, Селим II. Нови султан се показао као прилично неспособан владар и дословно је све послове у царству препуштао Соколовићу, као великом везиру, тако да је овај имао практично неограничену моћ у царству. Селим II умире 12. децембра 1574. и на престол долази његов син Мурат III који се још мање интересовао за вођење државних

Смрт Мехмед паше Соколовића

послова али за разлику од оца није имао великог поверења у Соколовића чија моћ полако почиње да опада иако је остао на свом положају Великог везира. Увече 11. октобра 1579. у Цариграду Соколовића у атентату убија извесни суманути дервиш. Сахрањен је у Истанбулу, у турбету поред Ејуп џамије. Турбе је пројектовао архитекта Неимар Синан. Душан Баранин, знаменити српски писац, написао је роман под називом Мехмед-паша Соколовић у ком је описао живот овог великог човека од његовог рођења до убиства.

Мехмед-паша је подизао бројне задужбине и вакуфе широм Царства. По његовом наређењу 1571. године је изграђен мост преко Дрине у Вишеграду (описан у делу „На Дрини ћуприја“, Иве Андрића овењаном Нобеловом наградом).

Подигао је још бар три моста у Босни и Херцеговини и један у Црној Гори (Арсланагића мост у Требињу, мост на ушћу Жепе у Дрину, Козју Ћуприју у Сарајеву и Везиров мост у Подгорици). У своме родном селу

Соколовићима код Рудог изградио је џамију, а у селу Поблаће код Прибоја, према предању, подигао је и цркву која је више пута рушена и обнављана. Црква је изграђена у сараценском стилу и у овом селу је сачувано предање да је сазидана на гробу његове мајке. Такође, верује се да је Мехмед-паша Соколовић био ктитор многим саграђеним чесмама, од којих је најпознатија она у Београду, на Калемегдану.

У шест векова дугој историји Османске царевине, за време 36 султана, измењало се на власти укупно 210 великих везира. Али турски историчари да Мехмед-паша Соколовић заузима истакнуто место као најзаслужнији за уздизање турске империје. Његов живот од личног султановог собара и оружара, адмирала морнарице, војног команданта турске војске, освајача Сигета, Арабије и Багдада, одржао га је у служби чак код три султана.

Љубо Кириџић и супруга Миља

Станица у Соколовићима

Соколовићи

На планини Варди, у селу Соколовићи, надомак Рудог је 2010. године умро Љубо Кириџић, потомак Димитрија Ненадића, оца Баја Ненадића (тј. Мехмед-паше Соколовића). Имао је 88 година и био последњи српски потомак великог везира. Мехмед пашини потомци из Турске долазе у Вишеград да се диве грађевини свог претка.

Љубо је деценијама с поносом причао намерницима разне догађаје из живота славног претка, показујући им рушевине породичне куће Димитрија Соколовића, Мехмедовог оца. Соколовићи из ког су јаничари у Турску одвели петнаесрогодишњег Баја, потоњег Мехмед-пашу, сабласно је пусто, с тек десетак раштрканих, углавном напуштених кућа. У Соколовићима је подигао џамију и спомен-чесму, а за мајку, која за разлику од мужа Димитрија није отишла у Истанбул, већ је остала у Соколовићима, подигао је омању цркву наспрам џамије, на имању породице Рађен, добијеног од тадашњег турског аге. Џамија је од 1557. године рушена и обнављана чак пет пута. За цркву се не зна када је срушена, али се зна да никад није обновљена... *Заборавили Срби да Бајо није заборавио порекло. Остало је само име – Црквина – прича Љубина удовица Миља.*

Љубо Кириџић је за живота причао да се 1943. код њега у селу Раванци, које се наслања на Соколовиће, крио ђенерал Дража Михаиловић, с којим се он руковао у зору 13. марта 1946, не слутећи издају и хватање Драже само који сат касније. Мештани кажу да је баш због Драже заселак Раванци после рата био кажњен и заборављен, без струје и основних средстава за живот до дан данас. Занимљиво је да водовод прављен пре пет векова у овом селу и данас функционише. На аутобуском стајалишту на натписом “Соколовићи” на путу Рудо – Сарајево, доминирају гомиле отпада и шута.

И данас је невероватно и непојмљиво како је Мехмед-паша Соколовић у свом селу, пре 450 година, могао градити и цркву и џамију, бити и Србин и муслиман и православац и Турчин и јиш султанов зет, дизати ћуприју на Дрини свом народу и планирати Суецки канал другим народима – прича у даху Бојан Бајић, становник Рудог.

Погинуо је у 74. години, као жртва политичке завере, од руке, иронијом судбине, једног дервиша који му је пореклом био земљак из Босне.